

Heemkundekring Myerle

INHOUDSOPGAVE

HOE GIELIS DE RATTENPLAAG VAN 1959 BESTREED

blz. 2

Wie kent niet de Rattenvanger van Hamelen? We zijn er van jongs af aan mee opgegroeid. De gebroeders Grimm schreven over gebeurtenissen die zich in een Duits plaatsje afspeelden. Maar kent u de rattenvanger van 't Hout? Lees hoe Gielis Vervoort met een knap staaltje boerenslimheid de rattenplaag van 1959 bestreed.



MIERLO GETEISTERD DOOR BESMETTELIJKE ZIEKTEN

blz. 6

De besmettelijke ziekte ebola heeft het afgelopen jaar de hele wereld in haar greep gehouden. Nog altijd heerst in Afrika een epidemie. Ook Mierlo is eeuwen geleden door allerlei ziekten bezocht. Het was geen wereldnieuws, maar het had wel een grote impact op de bevolking. Zo ongeveer half Mierlo was doodziek.



ANEKDOTES VAN EEN MIERLOSE SLAGER

blz. 16

Al meer dan 250 jaar woont de familie Van den Wittenboer in Mierlo. Het is een familie van ondernemers. Onder de Van den Wittenboers waren broodbakkers, landbouwers, herbergiers en slaggers. In dit nummer van de Meyerlese Koerier worden mooie anekdotes verteld over Janus, slager in de Marktstraat.



ZILVEREN DRAAGINSIGNE VOOR GIEL VERREST

blz.26

Gielis maakte korte metten met rattenplaag

Alles aanvreterende dieren die enge ziekten verspreiden en bovendien menig mens angst aanjagen. Juist, we hebben het hier over ratten. Ieder van ons heeft er wel eens mee te maken gehad. Met klemmen en gif wordt getracht de beesten te vangen, te verjagen en zo mogelijk uit te roeien. Menig drogist heeft een heel arsenaal aan vernietigingsmiddelen op de plank staan. Gielis Vervoort, een rasechte Mierlo-Houtenaar, wist voor zijn rattenplaag in 1959 een heel andere oplossing te verzinnen.

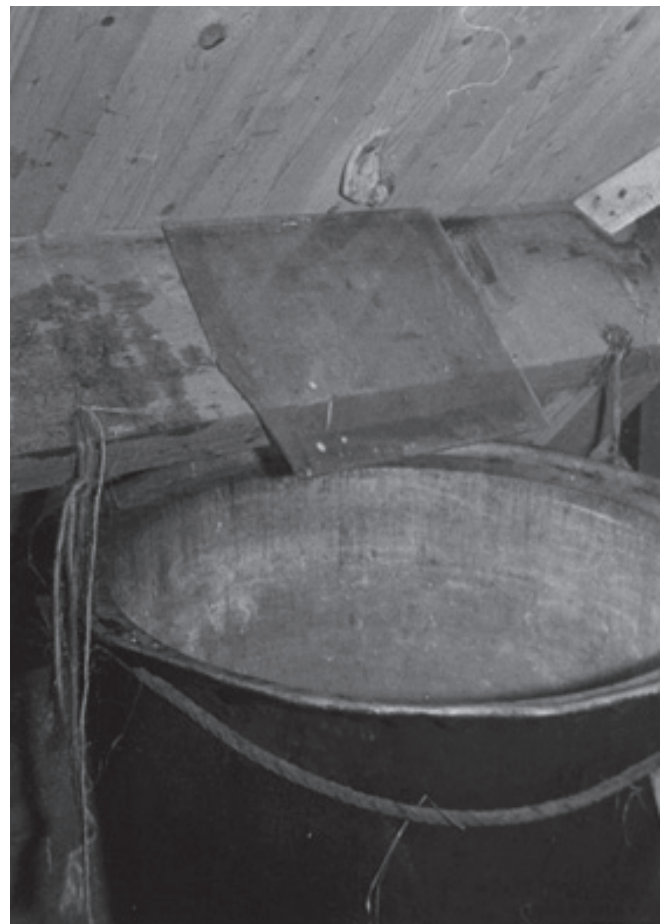
Om ratten te vangen gebruikte de Houtse boer Gielis Vervoort een oude koperen wasketel, die hij met een touw aan een gording op zolder bevestigde. Door grondig verkenningswerk vooraf wist hij dat

de ratten in grote aantallen door een geknaagd gat in het dakbeschot naar binnen kwamen. Vervolgens liepen ze over de bewuste balk om verderop in de schuur het graan op te vreten.

Op de balk recht boven de ketel bevestigde Gielis een stuk oud glas. Zodra een rat voet zette op het gladde glas, dan was de list van de Mierlo-Houtenaar al bijna geslaagd. Door de schuinte van het glas en zijn eigen gewicht kon de rat zich niet meer houden en gleeed vanaf de glasplaat de ketel in.

Vooraf was de ketel deels gevuld met water. De steile wand van de ketel belette de gevangen ratten om er uit te klimmen. Een wisse verdrinkingsdood betekende het einde van de hongerige ratten. Een

De in 1959 beproefde en succesvolle rattenvangmethode in de schuur van Gielis Vervoort.





GEMEENTEWERKEN EN -BEDRIJVEN

MIERLO, 20 jan. 1959

TEL. 341—K 4927
POSTREK. 39558

No. : 82

Onderwerp : Rattenbestrijding

Bijlagen :

Bij onze regelmatige rattenbestrijding hebben wij een bijzonder aardig idee gezien wat m.i. de moeite van het publiceren in het blaadje " Rat en Muis " waard is.

Door een inwoner van Mierlo werd ons telefonisch verzocht zijn ratten te komen bestrijden, wat ook nog in de week van aanvraag gebeurde, doch deze man had zoveel ratten op zijn graanzolder, dat hij reeds zelf aan het bestrijden was gegaan.

Bij onderzoek door hem bleek dat de ratten slechts op 1 plaats deze zolder binnenkwamen via een door de ratten geknaagd gat in het dakbeschoot, zie linker bovenhoek op foto en dan over de gording tot aan de hoop graan welke er op deze zolder was opgeslagen. Door het volgende middel hoopt hij ze te vangen:

Aan een paar touwen werd een grote oude koperen wasketel opgehangen aan de gording, de ketel voor \pm 40% met water gevuld en ter plaatse van de ketel een glasplaatje op de gording bevestigd.

De ratten kwamen nu rustig uit het gat en liepen via de gording naar het graan, maar rekende niet op het gladde glas en gleden nu via het glas in de ketel met water, waar ze niet meer uit konden komen vanwege deze gladde wand.

Het resultaat was de eerste nacht 13 stuks, 2e nacht 12 stuks enz. na \pm 8 dagen in totaal reeds 60 ratten.

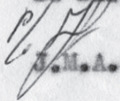
Bij deze vangst werd op de naastliggende zolder nog \pm 5 kg. cumarine gemengd met haver in 2 nachten opgepeuzeld, zodat er nog vele doden te verwachten zijn.

Ingesloten gelieve U aan te treffen een drietal opnamen van deze bijzondere manier van ratten vangen. Adres waar dit is toegepast B. Vervoort Hoofdstraat 132 te Mierlo-Hout.

Nog enkele gegevens omtrent de in 1958 uitgevoerde rattenbestrijding door gemeente uitgevoerd.

Er werden \pm 100 panden bezocht waar in totaal \pm 300 kg. cumarine gemengd met haver en \pm 1000 stuks scilla blokjes. De resultaten zijn uitstekend zels in een kippenhok werden \pm 100 dode ratten gevonden.

De Directeur,


J.M.A. Grooten.

Directie Fauna Mierlo
Geertjesweg 15
WAGENINGEN.



Gielis Vervoort ca. 1952



barbaarse oplossing zouden wij in onze moderne tijd zeggen. Ieder van ons zou mogelijk op zoek gaan naar een andere, meer diervriendelijke verdelingsstechniek. Maar ook Gielis had dat in zijn tijd gedaan. Nadat het ene na het andere middel had gefaald, greep hij echter naar zijn succesvolle methode.

Eerder had Gielis de afdeling rattenbestrijding van de gemeente Mierlo al om hulp gevraagd. De mannen van de bestrijdingsdienst waren daarna ook uitgerukt om het ongedierte te lijf te gaan met de bekende giften en middelen die hen ter beschikking stonden. Het resultaat was dat de rattenplaag ondanks de verwoede pogingen toch aanhield.

Toen de nood het hoogst was, had Gielis zijn rattenvangersmethode verzonnen. De medewerkers van de gemeentelijke dienst werden erover in kennis gesteld en later op de boerderij van Gielis uitgenodigd. Bij aankomst kregen ze een manier van ratten vangen voorgeschoteld die ze nog nooit hadden gezien.

De specialisten van de gemeente waren zo onder de indruk van de door Gielis ontwikkelde vangtechniek dat het hoofd van de dienst, directeur J. van Grooten, een brief schreef naar de Directie Fauna Beheer in Wageningen.

In de brief lezen we ook over het aantal gevangen ratten. Het resultaat na de eerste nacht was maar liefst dertien gevangen dieren. De tweede nacht bracht een 'oogst' op van twaalf ratten. Na acht dagen waren er zestig beesten gevangen en daardoor was de overlast al beduidend minder geworden.



Op de zolder van Gielis, waar de rattenplaag woede, had hij ook nog een mengsel van ongeveer vijf kilo haver met het beproefde gif Cumarine geplaatst. In twee nachten was alles door de ratten opgepeuzeld. Van dit middel is bekend dat het na een bepaalde tijd zijn dodelijke werk doet. De verwachting was dan ook dat er nog een aanzienlijk aantal dode ratten bij zou komen.

In de omgeving werd er in een honderdtal burgerwoningen en boerderijen in totaal driehonderd kilo met haver vermengde Cumarine en ongeveer duizend Scilla-blokjes geplaatst. De resultaten waren uitstekend. In één kippenhok werden zelfs honderd dode ratten gevonden.

Rinie Weijs



Half Mierlo doodziek

EEN EEUW POKKEN, TYFUS, ROODVONK EN ANDERE BESMETTELIJKE ZIEKTEN

Eeuwenlang werd Mierlo geteisterd door besmettelijke ziekten, met vaak dramatische gevolgen. Bekend is vooral de grote pestepidemie van 1636. Maar ook tyfus, roodvonk en pokken eisten hun tol onder de Mierlose bevolking. Theo de Groof dook in archieven en vond veel ellendige verhalen over ziekte en dood, zoals dat van de 14-jarige Barbara Hartman.

Op 13 maart 1824 vestigde Laurens Hartman zich met zijn gezin in Mierlo. Hij was afkomstig uit het Koninkrijk Beieren en had wassen beelden bij zich. Hartman wilde met deze beelden op de voorjaarsmarkt gaan staan die enkele dagen later in Mierlo gehouden werd.

Eén van zijn kinderen, de 14-jarige Barbara,

was erg ziek. Enkele dagen later bleek dat zij de kinderpokken, ofwel 'natuurlijke pokken' had. Op 9 april, 's avonds om 10 uur overleed Barbara. Dokter Donkers constateerde nog enkele gevallen van deze besmettelijke ziekte. Ook in het gezin van kuiper Mathijs Deelen waren enkele kinderen ziek. Koopman Hartman had op zijn tocht langs de markten de pokken mee naar Mierlo genomen.

De toenmalige Mierlose burgemeester voldeed aan zijn wettelijke verplichtingen, liet bordjes met het opschrift 'Kinderpokken' op de deurstijlen van de besmette huizen slaan en drong er nogmaals bij de bevolking op aan zich tegen de pokken te laten inenten.

Besmettelijke ziekten voor 1830

Van de besmettelijke ziekten die Mierlo teisterden, spreekt de uitbraak van 'den rooden loop' in 1779

Een miniatuur uit 1411. Slachtoffers van de builenpest.



Het aantal koepokinentingen in Mierlo van 1870 tot 1930:

jaar	aantal	jaar	aantal	jaar	aantal	jaar	aantal	jaar	aantal	jaar	aantal
1870	50	1880	59	1890	74	1900	59	1910	86	1920	85
1871	40	1881	44	1891	63	1901	46	1911	56	1921	180
1872	66	1882	55	1892	73	1902	58	1912	46	1922	162
1873	154	1883	30	1893	62	1903	66	1913	126	1923	131
1874	38	1884	81	1894	51	1904	83	1914	55	1924	167
1875	80	1885	98	1895	40	1905	87	1915	108	1925	129
1876	50	1886	47	1896	93	1906	53	1916	102	1926	175
1877	42	1887	70	1897	57	1907	83	1917	66	1927	155
1878	48	1888	44	1898	52	1908	67	1918	103	1928	0
1879	46	1889	86	1899	73	1909	77	1919	127	1929	257

het meest tot de verbeelding. Pastoor Sebastianus van Kerckhoven geeft in zijn 'Manuale Pastoris' een gedetailleerde beschrijving van de invloed die deze ziekte had op het dagelijkse leven in Mierlo. In de periode van 1 oktober tot 23 oktober overleden 68 inwoners aan rode loop. In drie weken tijd bediende pastoor Van Kerckhoven 81 mensen, van wie er 68 aan de besmettelijke ziekte leden. In één week tijd werden 36 slachtoffers begraven. Op 14 oktober werden door de gemeentesecretaris 211 lijders geteld.

Enkele doktoren uit Helmond en een uit 's-Hertogenbosch verleenden hun diensten in Mierlo, maar resultaat bleef uit. Bovendien kostte een reisje van de dokter van Helmond naar Mierlo f 4,- en veel patiënten stapten over naar de medische kunsten van een uit Frankrijk afkomstige schoenmaker uit Eindhoven.

De pastoor beschrijft de 'behandelmethode' van de schoenmaker als volgt:

"Eerst den sieken gekookt, loopende, water laeten drincken ende een halve ure daer naer een versch eij, gewonden in grouw papier en dit papier eerst wel dopen in Franschen brandewijn, die versch eij dan in dit papier gewonden ende onder aschen hart laeten bruijen..."

Verder bestond de behandeling o.a. nog uit het eten van wit brood, "gedrupt met witte boomolie". Het resultaat van deze kwakzalverij laat zich raden. Er was geen medicijn.

De vaccinatie

In 1796 ontdekte de Engelse arts Edward Jenner (1749-1825) dat als mensen besmet waren met koepokken ze immuun waren voor het

levensbedreigende pokkenvirus. Sinds die tijd kennen we de vaccinatie. Dit woord is afgeleid van het Latijnse woord Vacca, hetgeen 'koe' betekent. Vaccineren betekent dus het inenten met koepokstof om de mens immuun te maken voor pokken.

In 1818 werd in ons land besloten om het meer algemeen gebruik van koepokinenting te bevorderen, in 1830 gevolgd door een reglement. In dit reglement werd onder meer bepaald dat twee keer per jaar, tussen 15 maart en 15 april en tussen 15 september en 15 oktober, de gelegenheid geboden moest worden voor inenting. In de jaarverslagen van de gemeente Mierlo werd ieder jaar het aantal inentingingen vermeld.

Edward Jenner



Het aantal inentingën wisselt nogal per jaar. Hiervoor is geen verklaring. De gemiddelde toename heeft te maken met de groei van het aantal inwoners. Op 1 januari 1870 telde Mierlo 2.445 inwoners en op 1 januari 1929 waren dat er 5.348. In 1870 werden er 59 kinderen geboren en in 1929 waren het er 189.

De verdeling van inentingën naar leeftijd wijzigde ook in de loop der jaren:

- In 1870 werden 50 koepokinentingën verricht bij 9 kinderen beneden 2 jaar, bij 39 kinderen van 2 tot 10 jaar en 2 kinderen boven 10 jaar.
- In 1880 werden 59 koepokinentingën verricht bij 10 kinderen beneden 2 jaar, bij 28 kinderen van 2 jaar, bij 17 kinderen van 3 tot 6 jaar en bij 4 kinderen van 6 tot 10 jaar.
- In 1926 werden 175 koepokinentingën verricht bij 65 kinderen beneden 1 jaar, 105 kinderen tussen 1 en 3 jaar en 5 kinderen tussen 3 en 6 jaar.

Hieruit blijkt dat de inentingën op steeds jongere leeftijd gedaan werden.

Hondsdolheid

Besmettelijke ziekten werden niet alleen door mensen overgebracht maar ook door dieren.

In 1818 verscheen er een publicatie van de gouverneur van onze provincie dat in verband met dit besmettingsgevaar de burgemeester verplicht was om omliggende gemeenten te waarschuwen als er honden gesignaleerd waren met verdacht agressief gedrag.

Burgemeester Francis Ververs kreeg tal van brieven uit de omliggende gemeenten. Zo schreef burgemeester Deelen van Heeze dat op zondag 2 maart een rossige langharige hond met een korte staart een inwoner in het been en anderen in de klederen gebeten had. Hij had ook enkele honden gebeten. Deelen wist niet zeker of de hond razend was. Verder schreef hij dat *“de verdachte hond gister aan het huis van zijn meester door denzelfden is doodgeslagen”*.

Begin 20^e eeuw ging de plaatselijke overheid wat vriendelijker om met honden die verdacht werden van hondsdoelheid. De veldwachter kreeg opdracht het beest te vangen. Hij nam dan de hond in beslag, sloot hem op en zorgde dat hij voldoende voedsel kreeg. Zo ontving Jan Mathijs Lenssen in 1906 een vergoeding van f 0,20 per dag voor de verzorging van een hond.

De aanwezigheid van een dolle of razende hond leidde steeds tot maatregelen van de burgemeester. Alle honden in de gemeente moesten voor enkele maanden vastgehouden worden en loslopende

Geboorten en overlijden Mierlo periode 1830-1834

	Totaal	periode											
		jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
1830	71	4	27	4	8	3	3	3	5	3	4	2	5
1831	79	6	6	3	5	4	6	6	7	8	8	11	9
1832	84	11	10	11	11	7	2	6	4	7	9	3	3
1833	42	7	4	4	5	2	3	6	3	0	2	4	2
1834	37	2	0	1	8	1	4	3	4	5	3	2	4
	313	30	47	23	37	17	18	24	23	23	26	22	23

Overlijden Mierlo 1830-1834, verdeeld naar maand.

	Totaal		leeftijdscategorieën						
	gebo- ren	over- leden	< 1jr	1-5 jr	6-12 jr	13-20 jr	21-50 jr	51-70 jr	> 71 jr
1830	56	71	8	18	15	5	14	8	3
1831	47	79	10	13	3	4	13	21	15
1832	45	84	9	7	3	5	27	21	12
1833	65	42	8	7	4	4	8	9	2
1834	61	37	12	5	1	0	6	6	7
		313	47	50	26	18	68	65	39

schapen en trekhonden dienden een muilkorf of band te dragen.

Opmerkelijk is dat in periodes waarin er een besmettelijke ziekte onder de mensen heerste, dat ook onder dieren het geval was. In 1875 kwamen er veel gevallen van hondsdolheid voor.

In april 1926 waren in Mierlo 30 stallen met ongeveer 70 stuks vee besmet met de besmettelijke veeziekte mond- en klauwzeer.

De cholera-epidemie tussen 1830 en 1832

Zeer regelmatig joeg een gevreesde ziekte de Mierlonaren de stuipen op het lijf. Niet dat het een specifiek Mierloos probleem was, want alle gemeenten hadden er meerdere malen mee te kampen. Vaak werd als oorzaak opgegeven dat er contacten geweest waren met mensen van buiten de gemeente.

Zo had Daniël van den Heurik in 1779 de rode loop opgelopen op de markt in Deurne. Daniël, zijn vrouw en twee kinderen stierven aan de ziekte. De ziekte was ook overgekomen van Someren en Asten.

Vanaf 1830 werd Mierlo en omgeving bezocht door veel soldaten in verband met de Belgische opstand. De armoede was groot, de hygiënische omstandigheden waren slecht en geneeskundige hulp ontbrak.

Uit het staatje (pag. 8, boven) blijkt dat de sterftcijfers in 1830, 1831 en 1832 erg hoog lagen, met name de kindersterfte onder de 6 jaar. Er heerste een choleraepidemie. Het hoogtepunt lag in 1832. Daarna liep het sterftcijfer sterk terug.

In de periode van 1830 tot en met 1832 overleden in Mierlo beduidend meer mensen dan dat er geboren werden. Na afloop van de epidemie zien we ook dat het aantal geboorten met bijna de helft toenam.

Burgemeester Ververs nam de nodige maatregelen. Hij stelde de eerste assessor (later wethouder genoemd) G. Branten aan als toezichthouder over alles wat met de epidemie te maken had. De voormalige predikantenwoning werd ingericht voor opvang van lijders aan de besmettelijke ziekte. Het herenhuis dat nog gedeeltelijk bewoond was, was daar uitermate geschikt voor. Er lag een planken vloer in en indien nodig kon het meteen helemaal ontruimd worden. Op kosten van de gemeente werden geneesmiddelen aangeschaft. Aan de 'minvermogende volksklasse' werd vers stro verstrekt om de slaapplaatsen te verversen en kalk om de huizen te reinigen.

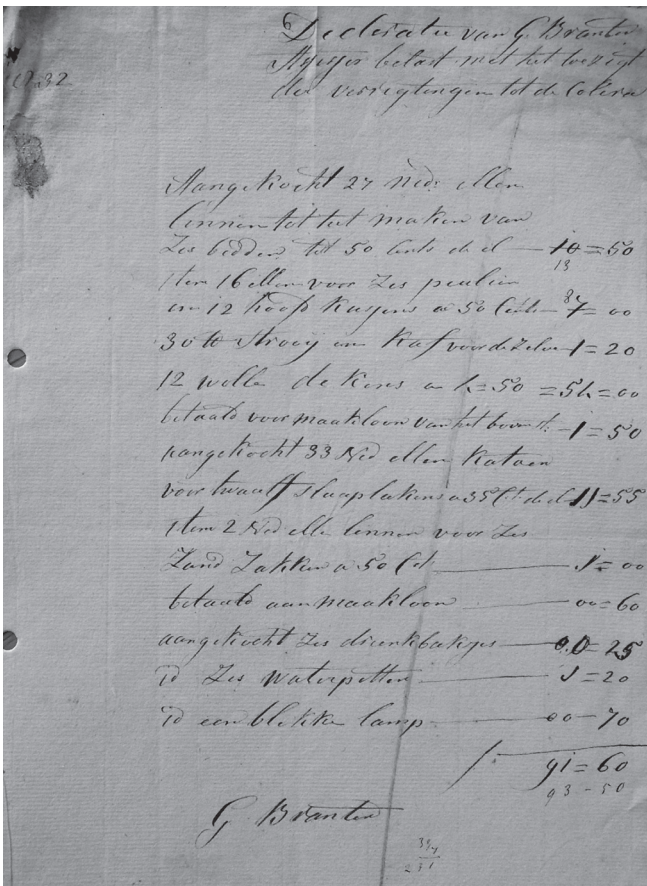
Uit het tweede overzichtje (pag.8, onder) blijkt dat in de eerste vier maanden van het jaar de meeste choleragevallen te betreuren waren.

De medische zorg in Mierlo in de periode 1830-1930

In 1830 was de gezondheidszorg in Mierlo in handen van een buitendorpse dokter. Bij de cholera-epidemie die toen heerste was het toezicht in handen van de Geldropse doctor medicina P. Jaspers. De bevallingen werden gedaan door vroedmeester Hendrik van Stekelenborg.

In 1840 klaagde de Provinciale Commissie van Geneeskundig Onderzoek en Toezicht dat de armen van Mierlo van alle geneeskundige hulp verstoken waren.

De situatie in omliggende gemeenten was veel beter en zo arm was Mierlo ook weer niet.



Kosten, gemaakt voor het inrichten van de voormalige predikantenwoning.



Doktoren die aan konden tonen dat 100 vaccinaties hadden verricht kregen een gouden medaille.

Inmiddels had het gemeentebestuur een plattelandsheermeester, Jacobus van Hout, benoemd. Samen met de vroedvrouw Maria Anna van Stekelenborg, dochter van Hendrik, verzorgde hij de armenpraktijk. Voor de hulp aan onvermogens ontvingen zij samen f 210,-. Van Hout ontving nog wel een vergoeding voor het verrichten van de koepokinentingen. Jaarlijks bracht hem dat iets meer dan f 20,- op.

De vrijgezelle heermeester was ook vier jaar gemeenteraadslid. Na zijn overlijden werden zijn werkzaamheden in 1866 overgenomen door de Geldropse dokter J. Jaspers, zoon van P. Jaspers die in 1830-1832 het toezicht had op de cholera-epidemie. Jaspers was evenals zijn opvolgers volgens de instructies van het gemeentebestuur belast met de armenpraktijk, de zorg voor de koepokinentingen en de doodschouw. In zijn vergoeding van f 220,- per jaar zat ook een bedrag voor het gratis verstrekken van medicijnen aan de onvermogens.

De inentingenvonden om de drie maanden plaats. Op de zondag daaraan voorafgaand werd de bevolking door de burgemeester op de hoogte gebracht. Vanaf 1899, toen de nieuwe openbare lagere school in het dorp (later Johanneschool) in gebruik werd genomen, werden de koepokinentingen verricht in de oude lagere school op Den Heuvel.

Cholera op de Zuid-Willemsvaart

In de jaren 50 van de 19^e eeuw kwamen er, behoudens enkele gevallen van kinkhoest, weinig besmettelijke ziekten voor. In 1858 werden in de politieverordening wel bepalingen opgenomen om dit dreigend onheil tegen te gaan. Iedereen had de plicht een besmettelijke ziekte te melden, kinderen mochten dan niet naar school of een werkplaats. Er kwam een verbod op de verkoop van bedorven vlees en vis.

Zo meldde in 1866 een schipper twee gevallen van cholera op een schip dat bij sluis 8 in de Zuid-Willemsvaart afgemeerd lag. Eén van de schippers overleefde de ziekte, maar de 2-jarige Wilhelmus van der Heijden overleed eraan.

De burgemeester nam onmiddellijk maatregelen. Een onbewoond huis, eigendom van de gemeente, werd aangewezen als eventuele opvangplaats van cholera-patiënten. Op rekening van de gemeente kocht hij droog stro en kalk voor de armen en behoeftigen om hun woningen en 'slaapsteden' indien nodig te reinigen. Er werd een gezondheidscommissie in het leven geroepen "bestaande uit zeven leden der voornaamste en meest belangstellende ingezetenen". De kermis, "invalende zondag na Maria Geboorte den tweede zondag in september", werd afgelast. Gelukkig bleef het bij deze twee gevallen. De rust op het gemeentehuis keerde weer.

De epidemie van 1875

Een inspecteur van het Geneeskundig Staatstoezicht voor Noord-Brabant en Limburg bracht op 27 juli 1870 een bezoek aan Mierlo. Hij bezocht woningen van armlastigen en wevers. Hij beoordeelde de toestand over het algemeen als slecht. De

Deze wevershuisjes stonden in de Ark. De inspecteur van Staatstoezicht vond de huisjes die er in 1870 stonden al van een slechte kwaliteit.



In de maanden september, oktober, november en december 1875 waren er 39 gevallen van diphtheritis, waarvan 18 met dodelijke afloop.

	Namen van de lijdens	leeftijd	wijk en nr	opmerkingen
1	Stiphout, Hendrik van	9 jaar	E 19a	overl. 6 sept 1875
2	Grootel, Hendrica van	4 jaar	D 60	overl. 10 sept 1875
3	Stiphout, Hendrica van	13 jaar	E 19a	overl. 13 sept 1875
4	Duijnhoven, Antonius van	5 jaar	E 28	overl. 21 sept 1875
5	Woensel, Godefridus van	8 jaar	D 116	overl. 7 sept 1875
6	Vries, Josephus de	6 jaar	C 40	overl. 17 sept 1875
7	Gestel, Francis van	11 jaar	G 44	overl. 17 sept 1875
8	Meulendijs, Johannes	4 jaar	D 13	overl. 17 sept 1875
9	Verbruggen, Martinus Egidius	2 jaar	D 12	overl. 19 sept 1875
10	Sengers, Karel Johs Bernardus	4 jaar	D 43	overl. 20 sept 1875
11	Linden, Martinus van der	3 jaar	A 21	overl. 22 sept 1875
12	Berkers, Joanna	32 jaar	D 117	overl. 1 nov 1875
13	Broek, Antonius van den	6 jaar	B 15	overl. 11 nov 1875
14	Vogels, Martina	10 jaar	C 8	overl. 12 nov 1875
15	Putten, Theodora Maria v.d.	9 jaar	D 50	overl. 14 nov 1875
16	Boogaard, Anna Maria v.d.	3 jaar	A 13	overl. 3 dec 1875
17	Sanden, Maria van der	13 jaar	A 9	overl. 25 dec 1875
18	Lijten, Cornelis	7 jaar	E 20	overl. 29 dec 1875
19	Grootel, Martinus van	7 jaar	D 60	hersteld
20	Bollen, Daniël	10 jaar	E 24	hersteld
21	Linden, Jacoba Petronella v.d.	7 jaar	A 21	hersteld
22	Waterlaat, Jacobus van de	12 jaar	D 94	hersteld
23	Claassen, Johannes Josephus		A 1	hersteld
24	Oever, Maria v.d. huisvr. v. Hendrik Berkers	31 jaar	A 20	hersteld
25	Berkers, Johannes	42 jaar	D 117	hersteld
26	Veldhoven, Francis van	11 jaar	B 22	hersteld
27	Janssen, Maria Anna	4 jaar	D 47	hersteld
28	Grootel, Petronella van	18 jaar	D 51	hersteld
29	Konings, Josephus Timotheus	10 jaar	D 25	hersteld
30	Acht, Elisabeth van	10 jaar	E 7	hersteld
31	Oorscot, Ida Maria van	7 jaar	C 39	hersteld
32	Oorscot, Petrus Hubertus van	45 jaar	C 39	hersteld
33	Broek, Antonius Johannes v.d.	5 jaar	B 7	hersteld
34	Broek, Johanna Maria v.d.	4 jaar	B 15	hersteld
35	Nieuwenhof, Joosina v.d.	15 jaar	E 30	hersteld
36	Bree, Franciscus van	7 jaar	A 16	hersteld
37	Boogaard, Hendrikus van de	12 jaar	A 13	hersteld
38	Sanden, Johannes van der	23 jaar	A 9	hersteld
39	Geenen, Johanna Maria Cath. huisvr.v. Johannes van Gestel	42 jaar	G 44	hersteld

verblijven van de wevers in Mierlo moesten beter zijn, juist omdat er in Mierlo geen fabrieken waren en de wevers dus de kost in hun woning moesten verdienen. Licht en lucht waren heel belangrijk voor hen.

De inspecteur adviseerde het gemeentebestuur een verordening te maken die speciaal gericht

was op het bouwen van woningen voor mensen van “geringen stand”. Woningen die schadelijk waren voor de algemene gezondheid moesten onmiddellijk ontruimd worden. De inspecteur doelde op vier woningen in ‘de Ark’. Hij schreef dat het “verblijven van menselijke ellende, broeinesten bij heerschende ziekten, bevorderaars van onzedelijkheid” waren.

Hij gaf meteen een advies voor de plannen om een nieuwe school op het Hout te gaan bouwen. Het gemeentebestuur moest zorgen voor een goede ventilatie, verwarming, verlichting en voor goede privaten en urinoirs. Ook een goede kwaliteit van stoelen en banken vond hij erg belangrijk.

Op 4 december 1872 kwam de Wet tot voorziening tegen besmettelijke ziekten tot stand. Als gevolg daarvan stelde de gemeenteraad in de vergadering van 16 april 1873 de "Verordening op het vervoer van lijders aan een besmettelijke ziekte naar het ziekenhuis of naar hunne woning in de gemeente Mierlo" vast.

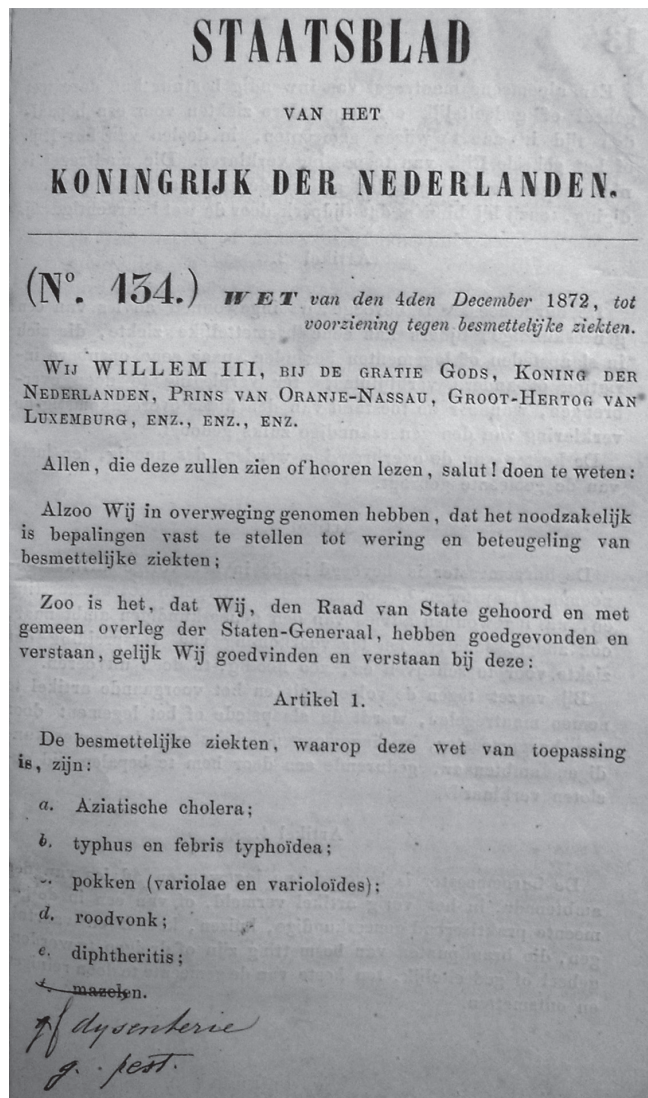
Bij het vervoeren van lijders naar het ziekenhuis en hun woning moest men de volgende voorschriften in acht nemen:

- Het voornemen om lijders te vervoeren moet tijdig aan de burgemeester doorgegeven worden.
- Voor het vervoer zal zo mogelijk volgens aanwijzing van een geneeskundige gebruik gemaakt worden "een overdekte draagbaar of een door dragers opgehouden zeil, deken of een dergelijk voorwerp of wel een kar aangevuld met hooi of stro en met een of meer dekens of op andere wijze voldoende afgedekt".
- Personen die iemand vervoerd hebben of daarbij behulpzaam zijn geweest moeten hun kleding naar aanwijzing van de geneeskundige ontsmetten. Gebruikte voorwerpen moeten ontsmet of vernietigd worden.
- Overtredingen worden bestraft met een boete van één tot tien gulden of gevangenisstraf van een tot drie dagen.

Enkele jaren later was het weer zover. In 1875 brak de keelziekte Angina Diphtherica uit.

Overlijden Mierlo periode 1873-1877

	Totaal		leeftijdscategorieën overledenen						
	gebo- ren	over- leden	< 1jr	1-5 jr	6-12 jr	13-20 jr	21-50 jr	51-70 jr	> 71 jr
1873	61	52	8	3	2	1	15	13	10
1874	60	60	20	7	1	0	11	13	8
1875	70	84	26	16	11	3	8	12	8
1876	53	59	13	5	3	1	10	20	7
1877	70	49	19	2	0	0	7	14	7
		304	86	33	17	5	51	72	40



Afkondiging van de Wet tot voorziening van besmettelijke ziekten (1872)

In oktober bracht de inspecteur van het Geneeskundig Staatstoezicht in Noord-Brabant en Limburg een bezoek aan Mierlo om zich op de hoogte te stellen van de situatie en de nodige adviezen te geven. Het was ten strengste verboden om kinderen of een der huisgenoten naar de school of catechismus te sturen.

Bij iedere overledene herhaalde zich hetzelfde ritueel. De lichamen werden onmiddellijk naar het lijkenhuis vervoerd en dezelfde dag nog op last van geneesheer Jaspers begraven. Ook dokter De Ruijter uit Helmond had veel patiënten onder zijn hoede. Daarna volgde ontsmetting van het huis door het boenen of schrobben met carbolzuur. De muren werden gewit en de zolder behandeld met kalk gemengd met een bepaalde hoeveelheid carbolzuur. De woningen die daarvoor geschikt waren, werden blootgesteld aan een oplossing van zwavelzuurgas en carbolzuurdampen, maar dat waren in Mierlo maar weinig huizen. Kleding die in aanraking geweest was met de lijder werd op voldoende diepte begraven, na eerst met carbolzuur te zijn overgoten of met chloorkalk bedekt. De ontsmettingsstoffen werden door de gemeente ter beschikking gesteld. De gemeenteveldwachter hield toezicht, zodat de ontsmetting volgens de regels gebeurde.

De drinkwatervoorziening in Mierlo

Eén van de belangrijkste oorzaken van besmettelijke ziekten was een slechte kwaliteit van het drinkwater.

In juli 1885 schreef een veertigtal bewoners van de Kruisstraat (nu Mierloseweg) een klaagbrief naar het gemeentebestuur met het verzoek in de Kruisstraat een pomp aan te leggen. Er was nu maar één put die in de zomer 's morgens om 5 uur al droog stond, omdat iedereen dan al water gehaald had om voor de rest van de dag voorzien te zijn. Na 5 uur komt er alleen nog maar "troebel en drabbig water" uit schreven ze. Ook de bewoners van het Helmondse deel van de Kruisstraat hadden hetzelfde probleem en schreven een gelijksoortige brief aan hun gemeentebestuur. De 300 bewoners van het gebied vonden dat beide gemeenten samen maar moesten zorgen voor een pomp.

Er gebeurde weinig aan dit probleem, totdat in 1903 de Gezondheidscommissie voor de regio Helmond werd opgericht. De commissie drong er, kort na haar oprichting, bij het college van B. en W. van Mierlo op aan een overeenkomst af te sluiten om het Hout aan te sluiten op het waterleidingnet van Helmond. De onderhandelingen liepen om allerlei redenen steeds stuk. Dan was men het niet eens over de voorwaarden die gesteld werden, dan was er weer onvoldoende capaciteit bij de Helmondse waterleiding, maar ook de annexatieperikelen speelden een rol. In 1927 schortte het college van B. en W. van Helmond de onderhandelingen op,



De putten leverden vaak water van een slechte kwaliteit. Het Mierlose water stond bekend om het hoge ijzergehalte.

omdat zij binnen zeer afzienbare tijd verwachtte dat een gedeelte van Mierlo door annexatie bij Helmond zou komen.

Intussen bleef de kwaliteit van het drinkwater in Mierlo onvoldoende. Er werden monsters genomen uit de pomp bij de openbare lagere school in het dorp en bij de 38,40 meter diepe put van zuivelfabriek St. Lucia. Overall bleek te veel ijzer in het water te zitten.

Het zou nog tot 1932 duren voordat Mierlo aangesloten werd op het waterleidingnet.

De epidemie van 1926

Na de epidemie van 1875 bleef het lange tijd rustig met uitzondering van de jaren 1888 en 1904.

In 1888 kregen 35 kinderen de mazelen, van wie er 9 overleden, alle jonger dan 9 jaar.

In 1904 kwam een geval van tyfus voor in de Boterstraat bij de familie Claassen. Burgemeester Panken kreeg het bericht van dr. Joustra uit

Ontvangen van den Burgemeester van Mierlo
de somma van Twee gulden twintig cent,
wegens verschaffing van materiaal:als:

5 takkebosschen a	0.10	= f	0.50	
2 bossen stroo a	0.05	=	, 0.10	
4 L.petroleum a	0.15	=	, 0.60	f 1.20
en wegens arbeid als	2½ uur à f 0.40 per uur	=	, 1.--	
				f 2.20

in zake de verbranding van de bij besluit van voornoemden bur-
gemeester d.d.31 Maart 1926 onteigende goederen, toebehoord hebbende
aan H.van Hoof, wonende te Mierlo E no.99.

Mierlo, den 31 Maart 1926.

H. C. Hoof

Volgens de wet moesten de goederen, die men niet kon ontsmetten, verbrand worden. De kosten daarvan mocht men declareren.

Helmond. De patiënt overleed op 8 maart. De arts adviseerde onmiddellijk de volgende goederen te vernietigen: 1 veren bed, 2 veren peluwen, 3 veren kussens, 2 wollen dekens, 1 katoenen deken, 1 wollen borstrok, 1 wollen onderbroek, 2 katoenen lakens en 1 katoenen hemd. Veldwachter Jan Mathijs Lenssen werd als taxateur aangewezen en schatte de waarde van de goederen op f 66,-. Hij was ook als controleur aanwezig bij de verbranding van de besmette goederen.

Zeven weken later overleed de 15-jarige zoon van het gezin aan dezelfde ziekte.

De Spaanse griep

In de jaren die daarop volgden kwamen er regelmatig enkele gevallen voor van roodvonk, difterie of tyfus. De Spaanse griep kwam in 1918 in ons dorp wel in veel gezinnen voor, maar in verhouding waren er weinig zware gevallen.

In 1926 staken besmettelijke ziekten weer de kop op. Gelukkig waren de leefomstandigheden en de gezondheidszorg sterk verbeterd ten opzichte van bijvoorbeeld 1875 en had Mierlo intussen een eigen gemeentegeneesheer. Het bleef nu bij 26 gevallen, waarvan 12 roodvonk en 14 tyfus. Vier van hen overleden.

De patiënten werden opgenomen in een barak van het St. Antonius Gasthuis in Helmond. In die tijd werd er vaak gewaarschuwd voor ongekookte voedingsmiddelen, vooral water en melk. Het verdrinken van een hond in het Eindhovensch kanaal werd ook ten zeerste afgeraden.



Driek Leenen was in 1926 belast met het taxeren van de vernietigde goederen en het toezicht daarop.

De tyfus heerste in het dorp in de omgeving van de kerk. De bewoners daar waren erg begaan met het lot van de getroffen gezinnen. Zij hielden een collecte om van de opbrengst H. Missen te laten lezen voor een spoedige genezing. Op 3 mei hielden de leden van de Congregatie een bedevaart naar Meerveldhoven om ook daar te bidden voor de getroffenenen. Eind mei gingen de meisjesschool en de bewaarschool, die enige tijd gesloten waren, weer open.

Zorgvuldig handelen was noodzakelijk, maar bracht ook veel bureaucratie met zich mee. De procedure verliep als volgt. Een arts die constateerde dat iemand aan een besmettelijke ziekte leed, stuurde een bericht ter kennisgeving naar de burgemeester. Hij gaf schriftelijk advies aan de burgemeester over het vernietigen van de besmette voorwerpen. De burgemeester nam het besluit over het onteigenen en vernietigen. Goederen werden onteigend als ze vernietigd moesten worden, omdat ontsmetting niet mogelijk was.

Veldwachter Hendrik Leenen was aangesteld als taxateur en moest een 'Verklaring van waardering' opmaken. Vervolgens overlegde de burgemeester met de getroffen familie over de taxatie. Was men het met elkaar eens dan werd er een 'Verklaring van minnelijke schikking' opgemaakt. De vernietiging vond plaats onder toezicht van Leenen die vervolgens een 'Verklaring van vernietiging' opmaakte. De familie tekende het formulier 'Ontvangen schadeloosstelling', de veldwachter de 'Kwitantie van taxatieloon' en ambtenaar J. Lennarts de 'Kwitantie van schrijffloer'. Lennarts ontving f 0,50 voor het uitschrijven van de betreffende formulieren. Als burgemeester Verheugt alle bewijsstukken verzameld had kon hij een verzoek indienen bij het rijk voor schadeloosstelling.

Tot slot

De aanleg van een waterleidingnet was van groot belang voor de Mierlose volksgezondheid. Tot die tijd kwam het drinkwater uit welputten met vaak slecht drinkwater. In 1909 kwam een geval van tyfus voor in de oude mannenafdeling van het klooster in het dorp. De inspecteur van het Staatstoezicht op de volksgezondheid bracht een bezoek aan het klooster en de meisjesschool. Hij constateerde dat de beerput te dicht bij de welput lag en voor veel verontreiniging zorgde. Hij schreef een brief naar pastoor De Winter - het kerkbestuur was toen nog eigenaar van het klooster - dat hier snel verandering in moest komen. De meisjesschool werd tot nader order gesloten.

Met de officiële opening van de waterleiding in 1932, in het bijzijn van de commissaris van de

koningin en de burgemeester, werd een grote stap in de goede richting gezet. Toch hadden in 1947 nog 466 huizen in Mierlo geen aansluiting op dit net.

Ook de strengere eisen die gesteld werden aan toestand van woningen hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan de verbetering van de leefomstandigheden en het voorkomen van allerlei ziekten. Veel huizen waren te klein, te donker, te vochtig, te tochtig of te slecht gebouwd.

Theo de Groof

Bronnen:

Regionaal Historisch Centrum Eindhoven (RHC-e):
Archief Gemeentebestuur Mierlo

Toegangsnr. 13139,

inv.nrs. 68

Inv.nrs. 87 t/m 113

Inv.nrs. 144 t/m 156a

Inv.nrs. 418 en 455

Inv.nrs. 793 t/m 808

Inv.nrs. 815 t/m 818

Inv.nrs. 823, 824 en 826

Correspondentie B. en W.

Correspondentie van de burgemeester

Jaarverslagen

Bijlagen rekeningen

Volksgezondheid

Drinkwatervoorziening

Volkshuisvesting

Archief parochie H. Lucia Mierlo

Inv.nr. 26

Inv.nr. 44

Manuale Pastoris

Diensten, afkondigingen, enz.

Kranten: Zuid-Willemsvaart 1880-1930

Mierlo van oorsprong tot heden.

Jean Coenen



In 1932 werd in Mierlo de waterleiding officieel geopend.

Slager door dik en dun

JANUS VAN DEN WITTENBOER (1912-1996)

Slager Janus van den Wittenboer was een bijzondere man. Henk, de derde van zijn vier zonen, weet prachtige verhalen over zijn vader te vertellen. Tijdens een gesprek dat hij met Henk had, maakte Rinie Weijs wat aantekeningen. Die 'krabbels' resulteerden in het voor u liggende artikel.

Van alle anekdotes die Henk van den Wittenboer over zijn vader kan vertellen, is dit de mooiste: Hoe Janus zijn kleine teen verloor en zelf weer aanzette. Een slager moet tegen bloed kunnen, maar dat is niet iedereen gegeven. Zet u schrap als u minder goed tegen bloed bestand bent. Het verhaal gaat als volgt.

Als slager, kostwinner, zakenman, vader en echtgenoot was Janus van den Wittenboer altijd in touw. Vakantie en vrije dagen kende hij niet of nauwelijks. Overdag stond Janus in de slagerij, of in de winkel. Tussendoor, maar vooral in de avonduren toog Janus er met zijn 'moordtuig' op uit om bij burgerklanten en boeren varkens te slachten, af te hakken en uit te benen. Pas laat in de avond ging hij weer naar huis, want het was traditie om na de slacht nog een stevig glas te drinken. Rond middennacht naar bed en vroeg weer op om de eerste klanten in de winkel van dienst te kunnen zijn. Dat was het leven van slager Janus.

Op een goeie dag was Janus bij een boerenfamilie heel druk met het slachten van een varken, omdat hij daarna nog afspraken had. Door een ongelukkige beweging of een foute hakmanoeuvre liet hij plotseling de vlijmscherpe bijl uit zijn handen vallen. Met het scherpe gedeelte kwam de bijl op zijn rechtervoet terecht. De bijl ging dwars door zijn slachterslaars en dwars door zijn kleine teen. Een 'amputatie' door eigen toedoen.

Hevig bloedend pakte hij de teen en spoelde er het vuil en bloed met wat water vanaf. Hij sommeerde de boerin om pleisters, schoon verband en een keukendoek te halen. Met deze primitieve hulpmiddelen wist hij zijn teen weer op de plek te krijgen waar hij hoorde te zitten.



Janus van den Wittenboer ca. 1935

Nadat hij de slacht van het varken had afgemaakt en zijn verlate afspraken was nagekomen, kwam hij thuis. Na reiniging van de voet en de afgesneden teen, wist hij met ijscohoutjes, schoon verband en pleisters alles op orde te krijgen. De dagen daarna verving hij regelmatig het verband om wondinfectie te voorkomen.

In het begin leverde de teen veel pijn op. Voor doktersbezoek of algehele rust was geen tijd. Arbeid ging voor. Na een hele poos was de kleine teen aangegroeid en kon Janus weer lopen zonder pijn.

Jaren nadien kwam hij om een andere reden bij chirurg Van den Brekel in het Geldropse Sint-Annaziekenhuis. De dokter bekeek de teen en vroeg aan Janus: "Heb jij ooit een operatie of zo aan die teen gehad?" Hierop antwoordde Janus heel stoer: "Ja, die teen is er vanaf geweest en die heb ik er zelf weer aangezet. Knap hè?" Waarop de gerenommeerde chirurg antwoordde: "Ja knap. Ik zou het zo niet kunnen." Janus lachte blij en voldaan.



Het Geldropse Sint Anna Ziekenhuis

Het was echter niet duidelijk of de dokter bedoelde dat het inderdaad "knap" was gedaan. Mogelijk bedoelde hij te zeggen dat het maar "frotwerk" was en dat hij dat als vakbekwaam chirurg zo niet had kunnen maken.

Slager in het leger

In de crisisjaren die aan de Tweede Wereldoorlog vooraf gingen, had Janus van den Wittenboer de harde werkelijkheid van het leven al ontdekt. Door schade en schande wijs geworden wist hij wel dat in het leven niets voor niets was. Soms zelfs was het oog om oog en tand om tand. Overal moest voor gewerkt worden. Soms moest er letterlijk voor geknokt worden. Ook hierin stond Janus zijn mannetje.

In zijn militaire diensttijd werd hij als slager ingedeeld bij de keukenbrigade. Zowel in de kazerne- als in de veldkeuken was hij betrokken bij het slachten van dieren en het bereiden van vlees. Het dagelijkse rantsoen van groente, vlees en aardappe-

Links; Janus van den Wittenboer heeft even pauze tijdens zijn militaire dienstplicht.



Boven: Sergeant Verdonk, Jan Jansen, Bernard Löring, Janus v.d. Wittenboer, Graad Verschuren, Willem Steenbakkers en Lambert Daalmans.

Voor: Jan v. Lieshout, Piet v. Asten, Nard v. Dijk, Jan v.d. Waterbeemd (boven "storm"), Guus v. Winckel, Frans Slegers (koster).

len moest iedere dag voor een groot aantal soldaten worden klaargemaakt.

Tijdens zijn opleidingstijd en later in zijn parate diensttijd had Janus het slagersvak en aanverwante bezigheden al heel aardig onder de knie gekregen. Alhoewel, het slagersvak was de familie Van den Wittenboer niet vreemd. Broer Graard was ook slager en had een slagerij in Mierlo-Hout, recht tegenover de kerk.

In zijn schaarse vrije tijd, als Janus in Mierlo met verlof was, probeerde hij als bijverdienste bij de boeren een varken te slachten. Dat geld kwam hem goed van pas als hij met zijn vrienden in de Mierlose cafés uitging.

Faire loer gedraaid

Janus was een persoon met een eigen wil en een uitgesproken mening. Niemand kon hem daar vanaf brengen. Als dat wel lukte, moest men wel heel goede argumenten hebben.

Zakelijk en financieel dacht Janus altijd vooruit. Hierdoor was hij zijn concurrenten dikwijls te slim af. Zo was het even na de oorlog dat hij van een persoon kort bij het 'gemeentelijk vuur' had gehoord dat de gemeente Mierlo voor uitbreiding van woningbouw grond aan de Marktstraat wilde aankopen voor de huidige Kersenstraten.

Zodra hij hiervan had gehoord ging Janus direct naar de betreffende eigenaar en buurman Adriaans. Slinks informeerde hij of de bedoelde percelen



Collega Wim van Gerven als thuislachter.

grond inderdaad verkocht zouden worden. Met overtuiging en een goed bod wist hij een beoogd perceel te kopen.

Kort na de verkoop kwam de gemeente bij Adriaans om van hem grond aan te kopen. Aan de gemeenteambtenaar vertelde hij dat het stuk grond al verkocht was aan Van de Wittenboer. Beduusd en

Het Kerpspejke uitkomend in de Marktstraat.



verontwaardigd als hij was, zat er voor de ambtenaar niets anders op dan contact op te nemen met Janus, de nieuwe en rechtmatige eigenaar.

Janus wilde wel verkopen maar tegen een aanzienlijk hogere prijs dan wat hij er enkele weken zelf voor had betaald. Adriaans was ontstemd omdat hij achteraf gezien te weinig geld had gebeurd. En ook de ambtenaar en zijn staf hadden er de pé in, omdat ze er zoveel meer voor moesten betalen. Door het draaien van deze 'faire loer' zijn betrokken partijen jarenlang koeltjes met elkaar omgegaan, maar Janus kon er hard om lachen.

Worstelpartij in de modder

Jaren later gebeurde het meerdere keren dat Janus in zijn witte slagersschort op de fiets door het 'Kerpspejke' ging om bij klanten bestellingen op te nemen of te bezorgen. Iedere keer weer werd hij door een Mierlonaar, die bij de klompenfabriek werkzaam was, uitgedaagd en meerdere keren werd hij aangevallen.

Met groot geweld en verbale verwensingen vlogen de twee kemphanen elkaar aan. Janus was niet bang en met fysieke overmacht had hij vaak van zijn belager weten te winnen. Soms lag hij, gekleed in zijn witte slagersjas, met zijn tegenstander in de modder te rollen. Het was voor voorbijgangers een uitgesproken koddige vertoning om de twee mannen bezig te zien. Vermoedelijk was de oorzaak van de vechtpartijen te vinden in de hierboven beschreven grondtransactie. Ook zijn tegenstander had daarvan een graantje mee willen pikken. Zoon Henk zegt er nooit uitsluitsel over te hebben verkregen.

Een onbekende klant verloor al zijn knopen

Dagelijks was Janus bezig in zijn slachterij met het slachten van dieren en het verwerken van vlees. Zijn vrouw Tinie deed naast haar werkzaamheden in het gezin ook de winkel. Met een lach en een praatje kon zij goed met klanten omgaan.

Op een keer zag Janus vanaf zijn werkplek dat er in de winkel een groot en onbekend manspersoon stond. Hij was gekleed in een lange leren jas. Janus vertrouwde deze vreemde snoeshaan voor geen meter. Voorzichtigheidshalve ging hij in de winkel wat lichte werkzaamheden verrichten, zodat hij een oogje in het zeil kon houden. De onbekende persoon had bij Tinie een bestelling geplaatst die de slagersvrouw achter in de zaak moest gaan halen.

Even later ontdekte Janus dat van een viertal worsten die zojuist nog op de toonbank lagen er maar drie over waren. Met een overtuigende stem vroeg hij aan de onbekende klant waar die ene worst gebleven was. De man wist zogenaamd van niets. Volgens hem hadden er al die tijd maar drie gelezen.

Vastbesloten kwam Janus met zijn slagersmes achter de toonbank vandaan en vroeg nogmaals waar die ene worst was. Weer ontkende de persoon in kwestie. Resoluut en met een ferme zwaai sneed Janus een hele rij knopen van de leren jas van de man. Daarop rolde de gestolen worst vanachter de jas vandaan en vluchtte de anonyms naar buiten.

Zowel Janus als zijn vrouw Tinie was tevreden over deze goed geslaagde 'terughaalactie'. Graag hadden ze het anders gezien en hadden ze de worst met winst verkocht. Nu moesten ze de worst jammer genoeg wegdoen omdat hij op de smerige winkelvloer was gevallen.

Insluiper ter plaatse afgestraft

Achter het woonhuis annex slagerij was een tuinpad. Aan het einde hiervan was een muurtje gebouwd. Op een zonnige dag kwam Janus vanuit de slagerij naar buiten gelopen. In een flits zag hij vanachter het muurtje een duister figuur naar de rookschouw rennen. In de rookschouw werden worsten en andere vleeswaren gerookt tot zij hun karakteristieke smaak hadden. Janus was ervan overtuigd dat het 'geboefte' uit de schouw worst of vleeswaren kwam stelen.

Janus was voor de duvel niet bang. Hij toog erop af en ging in de rookschouw, een vrij kleine ruimte, de indringer te lijf. Door het stoken lag er veel roet en as op de vloer van de rokerij. Bij de fikse schermselving die er plaatsvond stoven het roet en de fijne as op en kleurden zowel de gezichten van de mannen als de witte slagersjas van Janus zwart en smerig.

Even later kwam Janus triomfantelijk met het bebloede slachtoffer naar buiten. De ongenode gast had een blauw oog en een flinke bloedneus aan zijn hachelijk bezoek overgehouden. Maar..., de buit bleef behouden, al was een groot deel van de vleeswaren door de vechtpartij onverkoopbaar geworden.

Zoals het in die tijd ging en ook in Mierlo vanouds gebruikelijk was, losten de mensen, zakenlui vooral, zelf hun problemen op. Als het nodig was werd er achteraf wel melding van gemaakt bij de veldwachter, of in een nog later stadium aangifte van gedaan. Volgens de politie moest een boef gestraft worden en mocht men die niet laten lopen. Als men daaraan zou toegeven, gaf men de dader de gelegenheid om later zijn boevenstreek te herhalen.

Een varken in de bedstee

Op een barre middag trokken vader Janus en zoon Henk er samen per fiets op uit. Volgens afspraak zouden ze naar Lierop gaan om een varken te slachten. Met de klant was afgesproken dat het al gedode varken door Janus zou worden afgekapt en uit gebeend. Na een fiks eindje fietsen kwam men op het bedoelde adres aan. Zoals gebruikelijk gingen ze achterom binnen.

De boer en de boerin stonden de slager met zijn helper al op te wachten. De boer verzocht hem te volgen naar het varken. Even later stonden allen in het woongedeelte van de boerderij. Tot verbazing van Janus en Henk lag het dier in de bedstee op hun komst te wachten. Stil en lijkbleek lag het daar. Het leek net of het lag te slapen. Lachend en met vereende krachten werd het 'slachtoffer' meegenomen.

Met vaardige hand werd het varken in de benodigde tijd tot handzame pakketjes verwerkt. Van kop,

Doodmoe deed Janus 'een dutje' aan tafel, klaar om weer direct in actie te kunnen komen.



darmen, bloed en dergelijke werden later door de boerin producten gemaakt als zult, worst, balkenbrij en bloedworst. Met de thuisslacht in de winter, als Janus door weer en wind naar de boeren ging in zijn stijf bevroren kleren, kon hij bedragen van 2,50 gulden verdienen. Thuis aangekomen was hij soms te moe om naar bed te gaan.

Winkelverbouwing en een ernstig ongeval bij Sluis 8

In 1965 werd de slachterij van Van den Wittenboer verbouwd en aan de laatste eisen van de tijd en de Warenwet aangepast. Nadat de bouwwerkzaamheden door de plaatselijke bouwvakkers Henk, Jan en Kees Knoops waren voltooid, werd met een feestelijk tintje de slachterij met de winkel heropend.

Juist op die dag was zoon Henk elders. Na verloop van tijd kwam men de ouders vertellen dat hij een zeer ernstig auto-ongeval had gehad. Op weg naar huis was in Helmond ter hoogte van Sluis 8 de motor van zijn bromfiets afgeslagen. Door de plotseling schokkende bewegingen en snelle stilstand was het voor een achterop komende auto onmogelijk om op tijd te stoppen. Henk werd aangereden en met geweld op het wegdek gesmaakt.

In bewusteloze toestand bleef hij liggen. Na vervoer naar het ziekenhuis in Helmond en een onderzoek bleek dat hij een aantal botbreuken en een verbrijzelde enkel had. Gelukkig genas alles naar behoren heeft hij van dit ongeval geen ernstige gevolgen overgehouden.

De personen die in de auto zaten brachten later een bezoek aan Henk en zijn ouders. De auto werd bestuurd door een privéchauffeur. De beide passagiers die alles hadden zien gebeuren, bleken beiden directeur te zijn van de verzekeringsbank waar ook Henk zijn verzekeringen had afgesloten. Over schuld werd niet gesproken. Ook later niet. Alle geleden schade werd vergoed.

Besteldienst en alle afval in tonnen

Het was gebruikelijk dat Janus alle vleesproducten zoals zult, worst en dergelijke zelf in de slachterij maakte. De uitgebreide klantenkring kwam voor een vrij groot deel van buiten Mierlo, uit de omliggende dorpen. Op bestelling werd het vlees thuis afgeleverd. Hiervoor had Janus uit zijn eigen gezinsleden een besteldienst opgezet.



Alle slachtafval en besmeurde materialen werden in tonnen verzameld en door de destructor uit Son opgehaald

Alle slachtafval en met bloed besmeurde materialen werden in tonnen verzameld. Eenmaal in de week en zo nodig op afroep werden de tonnen door een vrachtauto van het Sonse destructorbedrijf opgehaald. In dat bedrijf werden de resten gesorteerd en verder uitgebeend. Zo ging bijna alle botmateriaal naar speciale bedrijven die de botten droogden en vermaalden tot grondstoffen van beenderlijm, een beproefd bindmiddel in de verfindustrie.

Janus had een slagerjassen-garderobe

Een van de hobby's van Janus was de postduivensport. Hieraan kon hij zich helemaal overgeven en zich bij ontspannen. Urenlang vertoefde hij in zijn duivenkooi zonder zich te vervelen. Soms zat hij er alleen maar te slapen.

Door boze dorpenaren werd weleens beweerd dat Janus het met de hygiëne niet zo nauw nam. Zij hadden gezien dat Janus met dezelfde slagersjas en bebloede klompen, die hij in de duivenkooi aan had, in de winkel kwam. Dat was toch onsmakelijk en onhygiënisch. Dat kon toch niet.





De mensen zagen niet of Janus op zijn zondagse of 'swerrigse' klompen naar de duivenkooi ging.

Maar, vertelde Henk, zijn vader had meerdere klompen en jassen. Klompen voor in de duiventil, klompen voor in de tuin en klompen voor in huis. De mensen echter zagen alleen maar dat 'ons vader' klompen aan had. Ze zagen niet of het zijn zondagse of 'swerrigse' klompen waren. Aan slagjassen had hij een complete garderobe.

Slachten in de eigen slachterij en bij de mensen thuis was bij Janus en alle andere slaggers vanouds het gebruik. Maar later werd er in verband met de algemene en plaatselijke hygiëne en de opkomende diervriendelijkheid in de zestiger- en zeventiger jaren van de vorige eeuw, een wet afgekondigd die het thuis slachten verbood. Daarna mocht er alleen nog in goedgekeurde en onder controle staande slachterijen worden geslacht.

Grensscheiding en onenigheid, einde van de slagrij

Tinie, Janus' vrouw en moeder van hun vier zoons, stond altijd voor haar man klaar. Ze zorgde voor het gezin en ze stond daarnaast zoveel mogelijk in de winkel. Zo nodig sprong ze bij in de slachterij en verrichtte daar allerlei werkzaamheden. Ze was een hulpvaardige, rustige en hardwerkende vrouw.

Het Helmondse slachthuis aan de Rooseindsestraat nam al het werk van de thuis-slachters over.



Met haar inzicht en tot kalmte manende blik hadden Janus en Tinie besloten om rond 1986, na de stop van het slagbedrijf, het woonhuis en de leegstaande slachterij aan hun zoon Henk te verkopen. Alles werd besproken en in gang gezet. Beide partijen waren het eens met elkaar.

Echter, Henk had in het dorp horen zeggen dat de grensscheiding in het verleden reden tot onenigheid was geweest. Nu de verkoop spoedig zou plaatsvinden, zat Henk niet te wachten op nieuwe problemen die zouden kunnen voortvloeien uit deze transactie. Hij sommeerde de notaris om de verkoop op de afgesproken datum niet door te laten gaan.

Zo gezegd, zo gedaan. Eerst gelastte Henk het kadaster om de grens tussen buurman Adriaans en zijn ouderlijk huis minutieus op te meten en na te gaan of er voor beide partijen nog 'geschillen' te verwachten zouden zijn. Dat was zo. Er waren in het verleden inderdaad foute metingen gedaan. Maar, het was allemaal verjaard en de transactie kon zonder problemen en in Henks voordeel worden aangeaan.

Nu pas waren Janus en Tinie gerust. Voor het eerst konden beiden eens een vakantie-uitstapje maken. De andere kinderen van Janus en Tinie hadden allemaal hun eigen levenspad gevolgd en een goede plaats in de maatschappij gevonden. Goed bezien hadden ze allemaal wel iets van de oude Janus en de zachtaardige Tinie. Vlotte pratens, harde werkers, doorzetters en gemakkelijk in de omgang. Maar..., aan is aan.

Tinie en Janus van den Wittenboer eindelijk op vakantie.



Belevenissen in de Marktstraat

In het ouderlijk huis, ideaal gelegen midden in de Marktstraat en tussen de kroegen, hadden de Van den Wittenboers geen televisie nodig. Ze hadden immers uitzicht op het café van Mart de Kim en eerdere uitbaters Fien van de Berg en Gerrit van de Reek, op friettent Nielen en andere gelegenheden. Zittend voor het raam konden ze ‘uitgaand’ Mierlo bescieden en soms ook buitensporigheden aanschouwen. Daar, achter het raam, zaten ze op de eerste rang als er eens te veel gedronken werd en men de inhoud op straat na ging meten. Vechtpartijen kwamen nogal eens voor. Soms zo erg dat de politie erbij moest komen. Achter het raam zat de familie Van den Wittenboer warm en veilig.

Bij Gerrit van de Reek was een gezellig onderonsje zelfs ontaard in een bijna fatale afloop. Toen een van de bezoekers onwel werd, bleek dat ze spiritus hadden zitten drinken. Gelukkig liep het goed af. Het was een raadsel van wie men de spiritus geschonken had gekregen. Niet van de waard zelf.

Eens kwam Daan van de Goor met zijn geitenbok met lange witte sik bij de frietkraam van Nielen, recht tegenover Van den Wittenboer, een patatje halen. Een voor de bok en een voor Daan. Op het laatst had de bok zijn snuit en zijn sik vol mayonaisse zitten. Dat was jammer. Daan haalde de laatste klonters mayonaisse van de sik en likte ze zelf op. “Mmmm... lekker,” was zijn commentaar.

Zo had Daan ook eens luid roepend alle aandacht van het grootschalige publiek getrokken tijdens de jaarlijkse Mierlose kermis. Vooral vrouwelijke passanten bleven staan. Daan riep en bleef roepen dat zo dadelijk zijn broek zou worden uitgetrokken. Dat was ook zo. Even later kwamen er twee van zijn ‘drinkebroers’ hem de broek van het gat trekken. Tot grote hilariteit van de omstanders werd dit kunstje tot driemaal toe herhaald en tot groot vermaak en ontsteltenis van velen bleek dat hij maar liefst vier broeken over elkaar aan had.

Herinneringen met een lach

Met smaak kan Henk zich herinneren dat ter gelegenheid van het vijfentwintigjarig huwelijksfeest van zijn ouders pastoor Smulders op bezoek kwam. De pastoor had een goed gesprek met Janus en Tinie en stelde hen voor om uit dankbaarheid een Heilige Mis te laten lezen. Dat was echt niet zo duur volgens de pastoor.

Met zijn voorstel streek de pastoor Janus echter tegen de haren in. Janus sprong overeind en lopend naar de kast zei hij dat hij en zijn vrouw onze Lieve Heer toch wel zouden bedanken voor het geluk en de gezondheid die hen gegeven waren en dat daarvoor geen Heilige Mis gedaan hoefde te worden. En dan ook nog voor zo veel geld. Van de kast terugkerend, rukte hij de sigarendoos open en bitste de pastoor toe: “Hier, neem maar een sigaar van mij, wij zijn wel uitgesproken”. De pastoor begreep



De Mierlose Marktstraat, daar waar de familie Van den Wittenboer opgroeide en zich ontplooi- de.

de boodschap, nam een sigaar uit de doos en vertrok schielijk huiswaarts.

Een andere herinnering brengt Henk aan het lachen. Zijn vader slachtte altijd voor de zusters. Dat deed hij jaren en jaren. Altijd was Janus opgefallen dat de pastoor als een van de eerste bij de zusters kwam als er geslacht was. De pastoor wist wel dat de zusters hem met het beste vlees van het varken naar huis zouden laten gaan. Een pastoor en een 'zog' hadden in die tijd nooit 'genog'.

Paard op hol, bruidspaar in paniek

Graag wil Henk ook het volgende verhaal nog kwijt. In 1982 ging hij trouwen. De verwachtingen die hij hierbij had, kwamen niet uit. Al na vier jaar wist Henk dat het niets voor hem was om zich te binden aan een ander. Samen besloten hij en zijn vrouw om ieder hun eigen weg te gaan.

Dit vertellende schiet Henk een voorval te binnen waarbij zijn vader een heldenrol vervulde. Het was op de dag dat een leidster van de scouting ging trouwen. Het bruidspaar had daarbij een stralende dag in gedachten waarop ze hun leven lang blij en gelukkig op zouden kunnen terugkijken. Maar het had heel triest en met fatale gevolgen af kunnen lopen als de oude dorpslager Janus van de Wittenboer niet in de buurt was geweest.

Op weg naar gemeentehuis en kerk trok het gelukkige bruidspaar in een speciaal hiervoor gehuurde koets door het dorp. Door een onverwachte beweging, of door het luiden van de klokken schrok het paard en sloeg op hol. Enkele keren was de koets al bijna omgeslagen. Paniekerig van angst en schreeuwend om hulp zat het bruidspaar in het

Het statige voertuig van weleer tijdens het inhalen van burgemeester Jo van Lokven in de Brugstraat.



Henk van den Wittenboer, de verteller van het levensverhaal.

statige voertuig. Uit het niets kwam Janus aanzetten. Intuïtief handelend rende hij erop af en wist het geschrokken paard halt te houden en daarna te kalmeren. Het moedige optreden van Janus werd door de omstanders en het bruidspaar met applaus gehonoreerd.

Henk doet wat hij zegt, als een echte Wittenboer. In zijn vrije tijd is Henk een fanatiek wielrenner. Als rasechte Van den Wittenboer bewijst hij hiermee dat hij een vent is met een sterke wil, impulsief, harde werker, niet van opgeven weten, doorzetten en doen wat hij zegt.

Zo kwam in 1980 Henk eens in zaal Den Heuvel van uitbater Jan Gottenbos. In zijn gelegenheid was de plaatselijke tourclub gevestigd. Jan was een van de stuwende krachten. Samen met Willie Meulendijks had Jan een weddenschap afgesloten om 10.000 kilometer per jaar te gaan fietsen. Natuurlijk was het erom te doen om onderling een leuk feestje te bouwen.

Toen Henk Den Heuvel binnenkwam, werd hij door Jan aangesproken en op de hoogte gebracht van de weddenschap. Dat deed Jan in de hoop dat Henk zou zeggen dat de beide heren dat niet konden. Maar iedereen verrassend zei Henk: “Dat is mooi. Dan doe ik er 12.000.”

Dat was volgens de andere twee wielrenners niet mogelijk. Na de nodige hilariteit en onderlinge rivaliteit wisten alle deelnemers echter hun afspraak na te komen. Net als van zijn vader kan van Henk van den Wittenboer gezegd worden dat hij een vent met ballen is. Zonder vooraf te weten hoe zwaar het was, had hij de wil om de vele kilometers weg te trappen. Hij hield vol in weer en wind. Hij gaf niet op, zette door en deed wat hij gezegd had. Hij is immers een echte Wittenboer. Een Mierlonaar om zuinig op te zijn.

Rinie Weijts

Rechts: Henk van den Wittenboer in zaal Den Heuvel.



De familiegeschiedenis van slager Janus van den Wittenboer

Slager Janus van den Wittenboer werd geboren in Mierlo op 25 januari 1912. Janus was er één van een tweeling. Zijn tweelingbroer kwam een dag later levenloos op de wereld. Deze boreling heeft nooit een naam ontvangen.

Beiden waren kinderen van Hannes van de Wittenboer (geb. 4-12-1871) en Hendrika van der Vleuten (geb. 3-2-1876). In het gezin van Hannes en Drieka waren tien kinderen. Janus was de op één na jongste. Twee van hun kinderen waren al eerder overleden.

Janus groeide in het Mierlo van voor de oorlog op. Tijdens de crisisjaren was het hard ploeteren. Bijna niemand in die tijd had grote welvaart of groeide in weelde op. Men moest voor zichzelf de kost verdienen. Door elkaar wat te gunnen en zich te schikken in die barre tijd lukte het slagersgezin van den Wittenboer aan de Marktstraat om er samen iets van te maken.

Voor de oorlogsjaren waren bar en boos. In die economisch moeilijke tijd leerde Janus Tinie Adriaans uit Bakel kennen. Zij was een kordate jonge dochter van de Bakelse molenaar Willem Adriaans en zijn vrouw Henrica Sauv . Ook zij wist van aanpakken. Hard werkend en de problemen trotserend besloten beiden om in het begin van de oorlog in het huwelijk te treden en samen verder door het leven te gaan.

Janus nam de slagerij aan de Marktstraat van zijn vader over. Met goede plannen, hard werken en vol goede moed gingen Janus en Tinie de toekomst tegemoet.

Lang bleef het echtpaar niet alleen. Hun eerste kind, zoon Wim, werd op 11 juni 1945 geboren. Hij kreeg later grote bekendheid als lange-afstandloper. Diversen keren liep hij de Kennedymars en wist daarbij de finishlijn als eerste te passeren.

Met de gezondheid van de tweede zoon Hans, die op 13 juli 1946 werd geboren, ging het minder

goed. Hans kwam op 5 à 6-jarige leeftijd met oogproblemen bij de vermaarde Helmondse oogarts Verrijp op spreekuur. Na onderzoek bleek Hans een hersentumor te hebben. Nadat een intensieve behandeling geen baat mocht hebben, overleed hij op Tweede Kerstdag 1952.

Dit verlies kwam bij de familie hard aan. Vader en moeder Van den Wittenboer hadden groot verdriet. Moeder is het overlijden van haar tweede kind nooit te boven gekomen. In haar hart droeg zij het verdriet tot haar dood mee. In diep geloof overleed zij op 19 maart 1993.

Als derde zoon van Janus en Tinie werd op 17 februari 1949 Henk geboren. Na de lagere schooltijd volgde Henk de textielopleiding aan de ambachtsschool in Helmond en deed daarna nog enkele vervolgoopleidingen.

Zijn eerste baan was bij Hat ma als voller, waarbij wollen dekens in elkaar werden gestuikt en steviger en voller van structuur werden. Na de ververij werkte hij nog korte tijd op de pluche-afdeling en sneed met vakmanschap dessins in het plaatwerk van de walsen. Na sluiting van Hat ma verhuisde Henk naar de Vlisco.

Martin, de jongste, kwam ter wereld op 28 december 1950. Met hem was het gezin compleet. Als voetballer maakte Martin furore bij de plaatselijke voetbalclub Mifano.

Na zijn huwelijk kreeg Martin het eerste kleinkind in de familie van den Wittenboer. Janus en Tinie waren de trotse grootouders van hun eerste stamhouder Tim. De kleine Tim dokterde echter vanaf zijn geboorte in 1984 met hartproblemen. Binnen enkele maanden onderging hij een hartoperatie.

Helaas overleed hij amper zes maanden oud. Hierdoor werd de familie Van den Wittenboer opnieuw in verdriet gedompeld en zwaar op de proef gesteld.

Janus zelf overleed op 24 juli 1996.

Zilveren Draaginsigne voor Giel Verest

Giel Verrest, voormalig penningmeester in het bestuur van de Heemkundekring Myerle, werd in het zonnetje gezet tijdens de jongste jaarvergadering.

Tijdens de jaarvergadering van de Heemkundekring Meyerle, op donderdag 26 maart 2015, heeft Giel Verest het Zilveren Draaginsigne met oorkonde van Brabants Heem ontvangen uit handen van secretaris Harrie Boot.

Deze onderscheiding was door het bestuur van de Heemkundekring aangevraagd met de volgende motivatie: Van 1999 tot 2012 was Giel lid van ons bestuur waarin hij met een onderbreking van een paar jaar de functie van penningmeester vervulde. In 2008 droeg hij het penningmeesterschap over, maar na het onverwachte overlijden van zijn opvolger Frans Damen in 2010 nam hij spontaan weer het beheer van onze financiën op zich tot er in 2012 een nieuwe penningmeester was.

In onze bibliotheek heeft hij mede onze documentatie gedocumenteerd en in een database ingevoerd.

In de archeologie heeft hij zijn steentje bijgedragen, behalve met de schop en troffel, ook met het aan de werkgroep rapporteren van zowel legale als minder legale activiteiten op archeologisch terrein.

Maar het belangrijkste was en is nog steeds zijn specialiteit: Genealogie ofwel stamboomonderzoek. Een grote klus was het onderzoek en invoeren van het burgerlijk bestand van alle Mierlonaren vanaf 1810.

Velen heeft hij al kunnen helpen met het onderzoek naar hun Mierlose voorouders. Daarbij was hij ook altijd bereid om hand- en spandiensten te verrichten. En nog steeds is hij heel actief. Op de donderdagavonden is hij vrijwel altijd aanwezig in het Oude Raadhuis om zoveel mogelijk behulpzaam te zijn en te helpen genealogische vragen op te lossen.

Dat alles was voor Brabants Heem voldoende reden om de aanvraag te honoreren. Giel was heel verrast, dankbaar en trots op deze onderscheiding die hij in het bijzijn van zijn vrouw Anneke heeft ontvangen.



BESTUUR

- Voorzitter: Theo de Groof,
0492-662258
- Vice-voorzitter Peter van den Berk
0493-317920
- Secretaris: Annie Berkers-Romonesco
0492-664118
- Penningmeester: Hans Verhees
0492-663219
- Lid: Henk van Sleuwen
0492-662916
- Lid: Marij Damen-v.d. Aa
0492-662571
- Lid/notulist: Rinie Weijts
0492-662758

Scherfje:



Redactie:

Carin Jansen
Marieke van de Konijnenberg
Joep van Grunsven

Eindredactie: Peter van Vlerken

Redactieadres

Annie Berkers-Romonesco
Burgemeester van Lokvenstraat 135
5731 LT MIERLO
Tel.: 0492-664118

E-mail: Annie.Berkers@OnsBrabantnet.nl

Voor het aanleveren van kopij geldt het volgende:

Kopij aanleveren als Word-document **zonder opmaak** met de extensie .DOC, .DOCX, of .TXT.

Foto's of illustraties **niet** insluiten in het word document. Ze kunnen dan niet verwerkt worden. Lever ze aan als apart bestand in .TIF of .JPG met een resolutie van ten minste 300 DPI. Als er een lagere resolutie wordt aangeleverd gaat dit zeer ten koste van de afdrukkwaliteit.

